

KIVITERMESZTÉS HAZÁNKBAN – REALITÁS VAGY CSUPÁN ÁLOM?

Lendvai Edina – Rozsi Brigitta

Absztrakt: Egyre inkább elterjedőben van Magyarországon a külföldről származó gyümölcsfák, illetve cserjék termesztése. Ezen belül is a kivi az, amelyik napjainkban szinte a semmiből nőtte ki magát. A növényvel már az 1980-as években kísérleteztek hazánkban, azonban megfelelő információk hiányában nem volt sikeres a próbálkozás. Az áttörést 2016-ban a becsehelyi ültetvény érte el, amikor ott már kereskedelmi mennyiségű gyümölcs termett. Az ezekről szóló hírek keltették fel érdeklődésünket a téma iránt. Kutatásunk során interjút készítettünk kivi-termelőkkel, a növény termesztésének hazai gyakorlatának feltérképezése céljából. Emellett kvalitatív kutatásként kérdőívvel mértük fel a kivi fogyasztási szokásainak megismeréséhez. A felméréseknek köszönhetően átfogó képet kaphattunk termelő és vásárlói oldalról is. Az interjúk során megismerhettük a résztvevők kivitermesztésének okát, a fő előnyeit, termesztési praktikákat. Kérdőíves felmérésünk során pedig összetett képet kaptunk a fogyasztással kapcsolatosan.

Abstract: The growing of fruit trees and shrubs from abroad is becoming more and more widespread in Hungary. In particular, the kiwifruit is the one that has grown out of almost nothing these days. The plant was experimented with in Hungary already in the 1980s, but due to lack of appropriate information the attempt was unsuccessful. The breakthrough came in 2016 at the plantation in Becsehely, when it was already producing commercial quantities of fruit. The news about this topic got caught our attention. During our research, we conducted interviews with kiwifruit owners to explore the domestic practices of plant cultivation. In addition, we used a questionnaire to learn about kiwifruit consumption. Thanks to our surveys, we were able to get a comprehensive picture of both the production and the customer side. We have known the reasons of the kiwifruit growing, its advantages and the cultivation practices. We got different pictures about the consumers' habits.

Kulcsszavak: kivi, marketingkutató, kérdőív, interjú

Keywords: kiwi, marketing research, questionnaire, interview

1. Bevezetés

Hazánkban manapság egyre többféle gyümölcs termesztése megvalósítható. Ez egyrészt a fejlett technológiának, másrészt a több tudásnak, illetve információnak köszönhető. Ez alól a kivi sem kivétel. A hazai gyümölcsök, mint például az őszibarack, alma, körte, a Hagyományok Ízek Régiók című könyvben - amely a magyarországi hagyományos és tájjellegű termékeket mutatja be – megjelennek egy-egy nevezetes tájhoz vagy településhez kapcsolódva. Ilyen a szatymazi őszibarack, szabolcsi alma, zalai körte (AMC–FVM, 2003). A kivihez is kapcsolódik egy tájjellegű elnevezés. A legtöbb helyen zalai jelzővel illetik. Ennek oka lehet, hogy Zala megyében Becsehelyen valósult meg egy nagyobb ültetvény, amely azóta is működik. A környékén, pedig több háztartásban is jelen van a bokor.

1.1. A kivi eredete

Az *Actinidia chinensis*, valamint ennek kultúrváltozataként létrehozott *Actinidia deliciosa* néven ismert gyümölcs Délkelet-Ázsiából származik. A növény a küllőfolyondárok, azaz aktinídiáfélek (*Actinidiaceae*) családjába tartozó kínai egres nevet viseli. A kínaiak által ismert neve Yang Tao. Kínában napjainkban is előfordul

vadon termő változata a Jangce folyó mentén. A vad fajok gyümölcsét a kínai nép már régóta fogyasztotta, azonban csak az *Actinidia chinensis* nagyméretű termés típusainak megtalálása után kezdődött el annak tudatos termesztése. Az első ültetvényeket Új-Zélandon telepítették, majd hamarosan az egyik legjelentősebb exportgyümölcsé vált.

Új-Zéland szigetén kínai egresként ismerték a gyümölcsöt, amelyet értékesíteni szerettek volna az Amerikai Egyesült Államokban. Ez azonban nem volt sikeres, mivel nem tudták eladni politikai vonatkozásai miatt. Így melonette (dinnyécske) megnevezéssel próbálkoztak. Ezzel is sikerült melléfogniuk, mivel a dinnyefélékre és bogyógyümölcsökre magas vámot tűztek ki az USA-ban. Emiatt nem profitáltak volna semmit a gyümölcsből. Ezután egy amerikai kereskedő javasolta a névváltoztatást. Végül egy új-zélandi cégnek köszönhetően (Turner & Growers) a kiwifruit elnevezést kapta, amely elfogadottá vált. Tehát az általunk ismert kivi megnevezés új-zélandi eredetű. Maga a szó a gyümölcs barna szőrös borítását jelenti (Rácz, 2014). A kereskedelemben 1974-ben fogadták el a megnevezést. Habár 1962-ben ezt az új-zélandi termelők már elterjesztették, így több mint 10 év kellett, hogy a kereskedelemben is helytálljon (Morton, 1987).

Ezután a kivi termesztés történelmileg csekély idő alatt terjedt el a szubtrópusi éghajlatú területeken. Ilyen például Dél-Európa, Kalifornia, Brazília, Kenya stb. (Papp, 2004).

1.2. Jellemzői

A meleg éghajlatot kedvelő gyümölcs a szubtrópusi és trópusi övezetekben érzi jól magát. Emellett hidegtűrése alkalmazkodott a mérsékelt övezethez, így már hazánkban is megterem. A kivi kúszó szárú cserje csavarodó hajtásokkal, amelyekkel kapaszkodva nagy területeket befuthat. Kúszócserjeként hazánkban a szőlőhöz áll legközelebb. Kerekded szív alakú leveleit szépsége miatt dísznek is ültetik. Levelei és szára fiatal korban még szőrözöttek, érzékenyek. Az ősi típus a kétlaki növény, de ma már öntermékenyülő változata is létezik. Ovális vagy henger alakú termését kívülről vékony barna szőrzet borítja, belsejében lédús zöld színű sok apró magvas hús található. Kezdetben zöldek, majd az érés folyamán vöröses barnás szőrös gyümölcsökké alakulnak. Mérete 6 és 10 cm közötti lehet (Velich–V. Nagy, 2007). Az *Actinidia deliciosa* porzós fajtái közül az ismertek a Matua és a Tomuri, még termős változatai közül a Bruno, a Hayward és a Monty (Szabó, 1999). Ezek közül a Hayward és a Tomuri párossal fogunk foglalkozni a későbbiekben.

1.3. Összetétele

Termése sok értékes anyagot tartalmaz, amelyet az 1. táblázat szemléltet. A gyümölcsök átlagosan 80-90%-os víztartalommal rendelkeznek. Lényeges szerepe van a víznek a gyümölcsben, mivel a legtöbb tápanyag oldott állapotban van benne jelen. A szárazanyag tartalom átlagosan 10-20%, ennek nagy részét – általában - a szénhidrát teszi ki, ahogy ebben az esetben is. A jelentős cukormennyiség miatt jó konzervipari alapanyag. A tárolhatóságra nagy befolyással van a savtartalom. A kivi magas C-vitamin tartalommal rendelkezik, amely tízszer több a narancsénál. A hazai

gyümölcsök egy részét C-vitamin tartalmukat tekintve meghaladja, ilyen például az alma: 10-15 mg, a szamóca: 20 mg, vagy a málna: 30 mg (www.edenkert.hu).

1. táblázat: A kivi beltartalmi mutatói 100g-ra vonatkoztatva

Összetevő	Mennyiség
Szénhidrát	9,10-12,00 g
Protein	1,00 g
Lipidek	0,46 g
Pektin	0,98 g
Savak (összes)	1,38 g
Cukrok (összes)	10,00 g
C-vitamin	50-300 mg
E-vitamin	1,2 mg
Kalória	53 (234 kJ)
Víz	80 g
Na	4,7-9,5 mg
P	67,0 mg
K	332-400 mg
Fe	0,3-0,9 mg
Mg + Cu + Cfr	0,035 mg
Klorofil	47,0 mg

Forrás: Szabó (1999)

1.4. A termesztés

A gyümölcs magról, oltással és dugványozással is szaporítható. Maggal történő szaporítás esetén a termésből kiszedett parányi magokat gombaölő szerrel, melegítéssel fertőtlenített homokos földbe vetjük. Viszonylag gyorsan csíráznak, amint eléri az 5-10 cm-t már át lehet ültetni és félárnyékos helyen tárolni cserepekben. Ennél könnyebb módszer a dugványozás, amikor leveles hajtásokból vágunk egy- és kétszemes részeket. Ezeket perlittel vagy homokkal lazított földbe tesszük, majd 1-2 hónapon belül elindul a gyökeresedés. Oltást akkor érdemes alkalmazni, ha a csemete rossz minőségű vagy a környezethez rosszul alkalmazkodó fajta. Mindhárom esetben a csemetét cserépben vagy konténerben kell tárolni 2 évig. Kora tavasztól késő ősziig a szabadban, majd télen 0 °C körüli hőmérsékleten tároljuk az első évben. A második télen már ennél alacsonyabb hőmérsékletet is elbír

a növény. Amint a csemeték eléri a 2 éves kort, tavasszal kiültethetjük a szabadba (Velich–V. Nagy, 2007).

A csemeték kiültetése előtt fontos az ültetés helyének meghatározása. Az egyes töveket nem érdemes két/két és fél méternél közelebb ültetni egymáshoz. Emellett lényeges a támrendszer kialakítása (Megyeri, 2014). Az elterjedt formái a kordon illetve pergola típusú tám rendszerek. Az ültetés során fontos tudni, hogy 1 db porzós növény képes beporozni akár 8-10 db termős növényt is. Így érdemes a porzós csemete mellé több termős ültetése (Szabó, 2007).

Az egyéves hajtásokon jelennek meg a virágok először, de csak a harmadik évtől kezd el teremni a cserje (Bohács, 2021). Szedésének időpontját a korai fagyok határozzák meg. A gyümölcsöt még éretlen állapotban szedik le, mivel egy utóérő gyümölcsről van szó, hűvös helyen tárolva több hónapig is eláll (Megyeri, 2014).

2. Anyag és módszer

Primer kutatásunkat kvalitatív felméréssel kezdtük, ezen belül is a mélyinterjú / strukturált interjú elbeszélgetést választottuk. A kutatás alanyai olyan személyek, akik hobbiból, érdeklődésből tartanak otthon kivi-bokrot, illetve a kivit termesztők voltak. Az egyik válaszadó elzárkózott a személyes adatainak megjelenítése elől, emiatt az összes interjúalanyról ugyanúgy történt az azonosítás: 1., 2., 3. interjúalanyként szerepelnek. Az interjúk 2020 januárjában készültek. A kvantitatív kutatás során kérdőívünkkel a gyümölcsfogyasztási szokásokat vizsgáltuk, kiemelten a kivi szempontjából. A kérdőív nem reprezentatív. A kérdések során alkalmaztunk egyszeres és többszörös választást és értékelő skálát. A kérdőív 2020.01.27-től 2020.02.28-ig állt rendelkezésre a kitöltők számára, elsősorban ismerősök által kitöltve, továbbküldve. A 65 év feletti korosztályba tartozó válaszadókat személyesen kérdeztük meg. A kérdőívet összesen ez időszak alatt 154 fő töltötte ki online felületen és 11 fő papír alapon, személyesen, így a mintaszám 165 lett. Az adatok kiértékelés Microsoft Excel 2010 programmal történt.

3. Eredmények és értékelésük

3.1. A kvalitatív kutatás eredményei

A három, egymással kapcsolatban nem álló interjúalanyunk adatait a 2. táblázat foglalja össze.

Az interjúk során az alábbiakat tudtuk meg:

- A kivi csemetére azért esett a tartók választása, mert valami különlegeset, újat szerettek volna kipróbálni, amire ez egy megfelelő növény volt. Az 1. és a 3. interjúalany tisztában volt, hogy nem kell permetezni, mint a hagyományos hazai növényeket. A 2. interjúalany kezdetben még csak érdeklődésből ültette a növényt a jótékony hatásai tudatában. Azonban mára már annyit terem a bokor, hogy már árusítani is képesek az ismerősei körében a gyümölcsöt. Emellett kivi lekvárt, szószokat és krémeket is készítenek a nagy mennyiségű termésből, amelyhez tervezik a kistermelői engedély kiváltását.

2. táblázat: Az interjúalanyaink főbb jellemzői

Interjú- alanyok	1. interjúalany	2. interjúalany	3. interjúalany
Interjú helyszíne	Szeged	Szeged	Becsehely
Hobby/ gazdaság	Hobby	Gazdaság	Gazdaság
Tevékenységi kör	nyugdíjas	munkavállaló	munkavállaló
Kivi tartás/ termesztés kezdeté	2003	1995	2004
Kivi csemeték beszerzésének helye	Abéliáskert Szeged	Szeged környéki kertészet	Olaszország
Kivi tövek száma	5db termős 1db porzós	10db termős 2 db porzós	4 db termős 2db porzós
Fajta	Hayward és Tomuri	Hayward és Tomuri	Hayward és Tomuri
Átlagos termés	20 kg	200 kg	200 kg
Értékesítés	Nem	Igen	Nem
Információ- szerzés forrása	Internet	Ismerősök, internet, tudományos folyóiratok, könyvek	Ismerős szakember

Forrás: saját szerkesztés

- A csemeték beszerzés helye a szegedi megkérdezettek esetében egy szegedi kertészet volt, a becsehelyi alany esetében Olaszország volt.
- Az 1. számú interjúalany szerint a gyümölcsnek csak előnyei vannak, mégpedig az, hogy hazai származású és mivel maga termeszti, így ismeri a termesztési és ápolási módját. A 2. számú interjúalany szerint a gyümölcs előnye, hogy magas C-vitamin tatalommal rendelkezik, finom és vegyszermentes. A 3. számú alany előnyként sorolta fel a vegyszermentességet, a könnyű kezelhetőséget, a gyümölcs eltarthatóságát és a bokor leveleit, amelyek megvédik a gyümölcsöket a jégeső okozta károktól.
- Hátránynak a 2. számú alany a palánták nevelését, a 3. számú alany az öntözést és ültetvény kialakítása esetén a támrendszer költségeit említette.
- Az alanyok közül ketten osztották meg tapasztalataikat az interjú folyamán. Mindketten a metszést és az öntözést is említették. Fontos, hogy rendszeresen öntözni kell a növényt, mivel nagyon vízigényes, illetve metszésnél nagyon kell figyelni, hogy a termős vesszőket meghagyjuk. Mindig az adott évi vesszőket kell meghagyni. Emellett megtudtuk azt is, hogy a kivi a savanyú talajt kedveli, így meszes talaj esetén érdemes citromlével öntözgetni, ha sárgulást észlelünk a levelén.
- Az 1. számú interjúalany szerint a hazai kivi termesztése dombságok esetén valósíthatók meg, a félárnyékot kedvelő növény számára. A 2. számú megkérdezett szerint fellendülő ágazatról van szó, és a magyarok

pesszimizmusa megdőlni látszik. A 3. számú válaszadó is sikereket lát maga előtt, ha megfelelő termőhelyen és kezelés mellett működik a termesztés.

- A gyümölcs piaci vonzóbbá tételét a vegyszermentessége, a magas C-vitamin tartalma és az íze adja - a megkérdezettek szerint.

3.2. A kvantitatív kutatás eredményei

Két szűrő kérdést alkalmaztunk a kérdőív elején. Az egyik a gyümölcsfogyasztásra vonatkozott, itt 98,2% válaszolt igennel, ezt követően pedig a kivi fogyasztásra kérdeztünk rá, ekkor már csak 139 fő maradt a kutatásban. A nem-fogyasztás okaként elsősorban a gyümölcs nem kedvelését jelölték meg válaszukban a kutatásból kiesettek, illetve egy esetben az allergia is felmerült okként. Emellett a hazai gyümölcsök fogyasztását említették még meg.

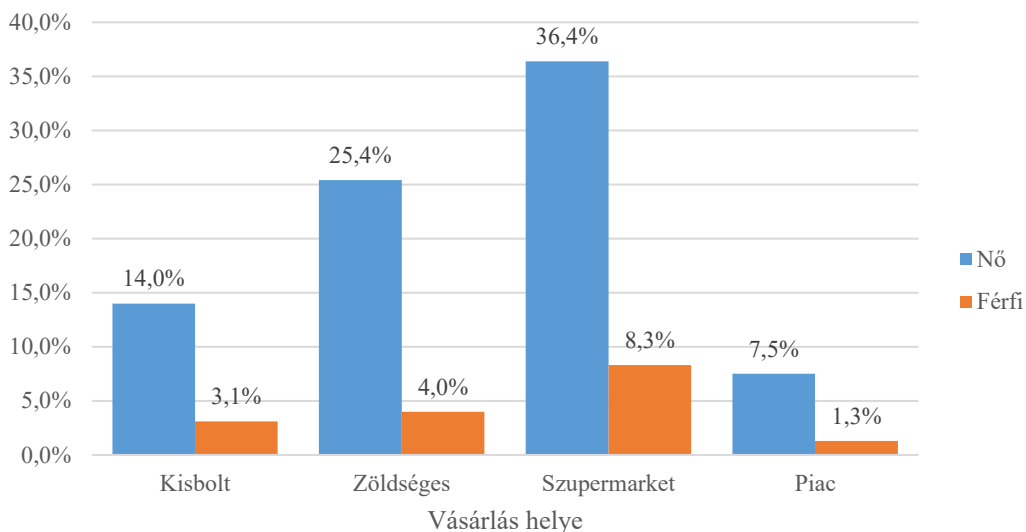
A következő kérdés a kivifogyasztás rendszerességére tért ki, szezon időszakban és azon kívül. A válaszadóink a szezon időszakában inkább néha, azon kívül pedig ritkán fogyasztanak a gyümölcsből. Ez utóbbira magyarázatként azt gondoljuk, hogy a nyári időszakban rengeteg hazai gyümölcsből tudnak válogatni a megkérdezettek, ugyanakkor télen is lehetőség van másfajta gyümölcs – importból származó termékek - vásárlására.

A felhasználásának módját nézve a legtöbb esetben frissen fogyasztják a gyümölcsöt (kb. 70%), míg mások süteményben látják szívesen (11%), illetve salátaként fogyasztják (12%), néhányan (7%) pedig ivólevet készítenek belőle.

Ezután a vásárlási szokásokat a vásárlás helyszínét, a vásárlás formáját, a fizetőkészséget és a vásárolt mennyiséget vizsgáltuk. Megállapítottuk, hogy mindkét nem képviselője a szupermarketeket részesítik előnyben (*1. ábra*). Ott jellemzően nagyobb a termékválaszték, és általában olcsóbban hozzá lehet jutni az árukhoz. A 2. helyen a zöldséges került megnevezésre, majd a közeli kis boltot jelölték be válaszadóink. Ezenfelül voltak olyanok is, akik a piacon járva vásárolják meg a gyümölcsöt.

Kiszerelem szerint a legtöbben (kb. 40%) az előrecsomagolt 1 kg-os formában vásárolják meg a kivit. A darabonkénti termékválasztás kevésbé jellemző (kb. 25%), míg a kitöltők nagyobb része (kb. 35%) mindkét formában be szokta szerezni a gyümölcsöt. A fizetendő ár értékét egyrészt darabra kérdeztük, ekkor a 80 Ft – 100 Ft közöttit tekintette a többség (63%) elfogadhatónak, de volt olyan, aki 100 Ft-nál többet is hajlandó érte megadni, kb. 8%. Másrészt a kilónkénti ár esetében a középső kategóriára (450 – 700 Ft) voksoltak a legtöbben (60%), és csupán 3 fő volt, aki e fölött is hajlandó pénzt áldozni a termékért. A többi kitöltő pedig 450 Ft kilónkénti árnál kevesebért hajlandó megvásárolni a gyümölcsöt.

A felmérés végén kíváncsian tettük fel a kérdést, hányan hallottak a becsehelyi kivi-termesztésről. Várakozásainkkal ellentétben a válaszadóink majdnem fele (47,5%) hallott már erről a tényről, sőt, a résztvevők közül ketten saját maguk is termesztenek kivit. Tovább feszegetve a hazai kivitermesztés lehetőségét, megkérdeztük, hogy a hazai származású kiviért hajlandóak lennének-e többet adni a külföldi behozott olcsóbb áruval szemben. A megkérdezettek, akkor vennék meg a magyar eredetű gyümölcsöt, ha az minőségében jobb lenne az importnál.

1. ábra: A válaszadóink megoszlása a kivi beszerzési helye szerint (% , N=139)

Forrás: saját szerkesztés

Végezetül állításokkal kellett egyetérteniük a kérdőívkitöltőknek. Erre egy 1-4-ig terjedő skálát választottunk (3. táblázat). Az értékeléskor az 1-es szám jelölte, hogy egyáltalán nem ért egyet és a 4-es szám jelölte, hogy teljes mértékben egyetért a kitöltő az állítással. Az átlagokat is kiszámítva megállapítottuk, hogy a kivi nem tartozik a népszerű gyümölcsök közé, és még magas C-vitamin tartalma ellenére sem ezt választják válaszadóink zen vitamin pótlására.

3. táblázat: A válaszadók megoszlása az egyes állításokkal való egyetértés mértéke szerint (% , N=139)

Állítás/Értékelés	1	2	3	4	átlag
A kivit az íze miatt fogyasztom.	2,9%	11,5%	18,7%	66,9%	3,502
A kivit a magas C-vitamin tartalma miatt fogyasztom.	4,3%	21,6%	36,0%	38,1%	3,079
A kivit előnyben részesítem más magas C-vitamin tartalmú gyümölcsökkel szemben.	18,0%	40,3%	21,6%	20,1%	2,438
A kivi a kedvenc gyümölcsöm.	20,9%	41,0%	28,1%	10,0%	2,272

Forrás: saját szerkesztés

4. Következtetések

Össességében megállapíthatjuk, hogy hazánkban még elég gyerekcipőben jár mind a kivi termesztése, mind pedig a fogyasztása. Ha Magyarországon fellendül a gyümölcs előállítás a vásárlás helyszínén célszerű lenne azt magyar termék jelzővel

illetni, így minden bizonnyal nagyobb érdeklődés lenne iránta. Mezőgazdasági kiállításokon hasznos lehet a növény bemutatása a gazdálkodók számára, hiszen vegyszerek nélkül termelhető. Ennek megfelelően bemutatókon, mint bio növényt és gyümölcsöt is propagálni lehetne, hiszen kevés növény nevelhető hazánkban permetezés nélkül.

A kivi felhasználhatóságának lehetőségeit ismertetni kellene szélesebb körben, a média segítségével (pl. gasztroműsorokban). A gyümölcs hasznosítása, tartósítása, eltarthatósága nem ismert a magyar emberek számára. Jótékony hatásairól kevesen tudnak. Magas C-vitamin tartalmát kivéve nincs elterjedve a többi pozitív, egészségre gyakorolt hatása. Egészséges életmód tanácsadás során fel lehetne kelteni az érdeklődést a gyümölcs iránt. Emellett már az óvodások körében is lehetne népszerűsíteni a terméket, hiszen a gyerekkorban vagyunk a legfogékonyabbak az újdonságokra.

Kutatásunk és cikkünk alapján reméljük, hogy minél többen megkedvelik ezt a gyümölcsöt, illetve szívesebben fogyasztják, választják a hazai termesztésűt.

Irodalomjegyzék

- Agrármarketing Centrum – Földművelésügyi Minisztérium (2003): Hagyományok, ízek, régiók. <https://gi.kormany.hu/download/3/40/f0000/hagyom%C3%A1nyok_%C3%ADzek_r%C3%A9gi%C3%B3k.pdf> (2021.03.13.)
- Bohács Á. (2021): A magyar kertekben is megterem a kivi – Szakértői tanácsok a termesztéshez. Agrároldal. <<https://www.agraroldal.hu/kivitermesztes.html>> (2021.03.14.)
- Édenkert (2021): Mutatjuk, melyik déli gyümölcsben van a legtöbb vitamin! <<https://www.edenkert.hu/gyumolcs/egzotikus-gyumolcsok/deligyumolcsok-vitamintartalma/6295>> (2021.03.13.)
- Megyeri Sz. (2014): Hogyan termesszünk sikeresen kivit? Megyeri Szabolcs kertész blogja. <https://kertesz.blog.hu/2014/03/25/hogyan_termesszunk_sikeresen_kivit> (2021.03.14.)
- Morton, J. (1987): *Fruits of Warm Climates*. Creative Resource Systems, Miami.
- Papp J. (szerk.) (2004): *A gyümölcsök termesztése 2*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Rácz J. (2014): *Gyümölcsneves könyv*. Inter Kultúra-, Nyelv- és Médiakutató Központ Nonprofit Kft., Budapest.
- Szabó L. (2007): *Trópusi-szubtrópusi gyümölcs- és élvezeti növények földrajza*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.
- Velich I., V. Nagy E. (2005): *Déligyümölcsök*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.